

Колодійчук А.В.,

к.е.н., доцент кафедри менеджменту туристичного та
готельно-ресторанного бізнесу Ужгородський торговельно-
економічний інститут Київського національного торговельно-
економічного університету

РОЗВИТОК МІСЬКОГО ТУРИЗМУ В ЗАКАРПАТТІ І ПЕРСПЕКТИВИ ТРИВИМІРНОГО КОМП'ЮТЕРНОГО МОДЕЛЮВАННЯ ТУРИСТИЧНИХ ОБ'ЄКТІВ У ЦЬОМУ КОНТЕКСТІ

Одним з найбільш поширених і прибуткових видів туристичного бізнесу є міський туризм, частка котрого у європейських країнах сягає 60-70% від загального обороту туристичного бізнесу. Більше того, саме міський туризм залишається традиційним (порівняно з сільським, екологічним, спортивним, космічним) і найбільше асоціюється з даною галуззю. Крім того, необхідно нагадати, що урбаністична культура (паралельно з об'єктами природного туризму) стала матеріально-духовною основою для формування туристичного продукту як такого і пізніше поширилася на інші туристичні об'єкти не міського характеру. Саме міста є ключовими центрами притягання [2, 144] туристичних потоків в сучасному світі. Закарпаття як відомий в Україні та за її межами центр оздоровчого та гірського туризму має значний потенціал і у контексті міського туризму, але реалізує його не повною мірою. В області нараховується п'ять міст обласного значення – Ужгород, Мукачеве, Хуст, Берегове та Чоп, а також шість міст районного значення – Іршава, Перечин, Свалява, Тячів, Рахів і Виноградів. Саме ці одинадцять міст і володіють туристичним потенціалом вказаного профілю, серед яких безумовні міста-лідери – це Ужгород та Мукачеве. Головною туристичною окрасою міста Ужгорода є тисячолітній замок, що нині є Закарпатським обласним краєзнавчим музеєм ім. Т. Легоцького. Він має форму неправильного чотирикутника, а сам замковий комплекс складається з палацу, власне оборонних споруд, фортечного підземелля, залишків старовинної церкви св. Юрія, низки оригінальних скульптур і п'яти парків (“Луговий”, “Квітковий”, “Звіриний”, “Журавлиний”, “Голубиний”). Впроваджуються і сучасні цифрові технології: віртуальні 3D-тури існують як по Ужгородському замку, так і по інших визначних місцях Ужгорода. В самому місті знаходиться найбільш розвинутий в регіоні ресторанний комплекс (ресторан “Ужгородський замок”, кафе “Антресоль

Mrs.Greenwich”, ресторани “Деца у нотаря”, “Кактус”, “Чарда”, “Венеція”, “Корзо 10”, “Кондитерський дім Бондаренко” і т.д.). У контексті міського туризму в місті та його околицях є головними ще такі об’єкти: Невицька фортеця (за 10 км від Ужгородського замку), ботанічний сад (з 1945 р., у саду представлено близько 6000 видів рослин), Хрестовоздвиженський кафедральний греко-католицький собор, синагога, пивоварня “Совине гніздо”, Закарпатський художній музей імені Бокшая, галерея “ІЛКО”, Горянська ротонда – церква св. Анни. Як і в Ужгороді, ключовий туристичний центр в м. Мукачеве – також замок – фортеця “Паланок”, яка закладена ще в XI столітті. З 1960 р. тут розміщений історичний музей. Порівняно з ужгородськими пам’ятками, інфокомунікаційні технології тут дещо відстали: лише віднедавна замок та його околиці присутні в режимі програми панорамного перегляду вулиць “Google Street View”. Важливими туристичними об’єктами у місті є також: Мукачівська ратуша, палац князів Ракоці, Свято-Миколаївський монастир, римо-католицький костел св. Мартіна, Успенський греко-католицький собор. В місті є два дегустаційні туристичні об’єкти: агросадиба “Кельтський двір під Ловачкою”, де проводять дегустації елю, яблучного сидру, джину, граппи, вермуту на травах (оригінальні бренди “Боудікка” та “Священний гай”), шнапсу; “Медовий будинок”, що є частиною туристичного маршруту “Медовий шлях Закарпаття”, де представлені 4 види місцевого меду, зразки меду 27 країн світу, медовуха і трав’яний бальзам. У Мукачевому проходить щорічний фестиваль “Червоне вино”, а в примукачівському замку “Сент-Міклош” постійно проходить фестиваль квітів. Для координації маршрутів туристів у місті створений і функціонує свій туристично-інформаційний центр (ТІЦ Мукачево), який в основному здійснює каталогізацію міських туристичних об’єктів та надає довідкову інформацію відвідувачам міста. Проте власної Інтернет-сторінки, крім сторінки у “Facebook”, цей ТІЦ поки що не має.

Місто Хуст, як і Ужгород та Мукачеве, також мав свій замок в 11-18 ст., проте від нього нині залишилися лише руїни. Однак це також туристичний об’єкт, бо тут розташований природний парк “Хустський замок”, в якому знаходиться історичний цвинтар. Крім того, це цінний об’єкт сакрального туризму, бо тут поховані герої Карпатської України. Місто прикрашає чеський квартал, збудований у 20-х рр. XX ст. у архітектурному стилі “шале”. Традиційно туристично привабливі і релігійні споруди: реформаторська церква св. Єлизавети, церква св. Анни. Крім того, цікавими для туристів є оленяча ферма, ферма буйволів та ферма страусів, а справжньою природною перлиною

околиць міста є Хустська долина нарцисів. Значною проблемою тутешнього туризму є занедбаність туристичних об'єктів – історико-культурних пам'яток, які можуть з часом бути втрачені; з іншого боку, тут відносно невелика кількість пам'яток, проте є великі можливості для розвитку сільського, лісового, рекреаційного (що, до речі, компенсується локалізованим неподалік міста санаторієм “Шаян”), зимового, гірського, рафтингового (організуються сплави по р. Тисі до м. Виноградова) видів туризму. Невелике місто Іршава представлене національним природним парком “Зачарований край”, урочищем “Смерековий камінь”, палацом сім'ї Довгаї, 300-літнім музеєм-кузнею “Гомора”; є пам'ятка вінтажної залізничної туризму – Боржавська вузькоколійна залізниця, побудована більше 100 років назад за часів Австро-Угорщини. Визначними туристичними місцями у м. Берегово є: Берегівський “горбатий” міст через канал Верке, Графський двір – палац графа Бетлена, панське казино “Золота пави”, римо-католицький костіол Воздвиження Чесного Хреста на пл. Ференца Ракоці II, палаци-близнюки Мейгеша і Кубовича. Водний туризм особливо розвинутий у цьому місті. Тут є термінал-аквапарк “Maximus”, а знамениті берегівські термальні води відомі у всій Україні. Не відстає і винний дегустаційний туризм, тут відкриті два дегустаційні зали: “Чизай” та “Жайворонок”. В містах області широко представлений і дегустаційний туризм: Дегустаційний зал меду та продукції бджільництва в м. Мукачевому, дегустаційний зал вина “Старий підвал” у м. Берегово, дегустаційний зал вина в м. Ужгороді. Щодо сегменту винної дегустації, то такі об'єкти тяжіють до закарпатських виноробних заводів, локалізованих в основному у містах. Інтернет-реклама цих об'єктів на сьогоднішній день представлена дуже слабо. Головною проблемою сфери міського туризму на Закарпатті залишається відсутність системного підходу, який би поєднав усі туристичні об'єкти в єдину туристичну систему, в цьому напрямі лише ведуться окремі дискусії щодо створення туристичних кластерів “Ужанська долина”, “Місто Ужгород та околиці”; поганий інвестиційний клімат через невирішеність організаційних питань з розвитку туристичного сектору не сприяє залученню серйозних інвесторів, як наприклад у м. Львові; неналагодженість місцевої влади належних зв'язків з громадськістю; незважаючи на значний туристичний потенціал міст регіону, якісний туристичний продукт по суті відсутній. Це все відкладає негативний відбиток на економічний стан (низька прибутковість) діючих у регіоні туристичних підприємств. В Ужгороді майже відсутні QR-коди на туристичних об'єктах (для порівняння – у Львові вони є на

80 туристичних об'єктах), які б давали змогу іноземним туристам, які не знають української мови, легко орієнтуватися в місті. Крім того, майже відсутні спеціалізовані постійно діючі веб-ресурси з популяризації туристичної інфраструктури закарпатських міст. Відсутні також Інтернет-книги скарг і пропозицій щодо стану міського туризму на Закарпатті, якості та повноти надання послуг туристичних підприємств. Немає належної аудіо-гід-системи супроводження туристів в закарпатських містах. З іншого боку, перевагами міського туризму Закарпаття є розвинута дегустаційна складова, природні гірські пейзажі та пейзажі Ужанської долини.

Особливого значення в сучасній прикладній туристичній науці набуває комп'ютерне трьохвимірне моделювання. Воно необхідне в цілях оптимізації і оперативності управління туристичними об'єктами міста, формування ситуаційних локальних центрів прийняття рішень. Це може бути широко застосовано в діяльності міських органів влади, обласної влади в регіоні. Найголовніша перевага такого моделювання полягає у можливості моделювального внесення різноманітних змін в туристичне облаштування території і прогнозування відповідних наслідків, вироблення найбільш прийняттого варіанту дій. Яскравим прикладом може буде садово-паркове мистецтво в містах як об'єкт міського туризму. Все це дає змогу дуже ефективно управляти високобюджетними інвестиційними проектами туристичного призначення. Крім того, 3D-модель дозволяє вносити систематично актуалізовувати вхідні дані, оновлювати всі зміни, які сталися в реальності на території з туристичними об'єктами. В усіх випадках процес 3D-проектуювання складається з двох етапів: 1) підготовчий; 2) розрахунково-аналітичний. Перший етап передбачає збір і опрацювання необхідних даних аерофотозйомки території або її космічного дистанційного зондування. На другому етапі здійснюється обрахунок параметрів трьохвимірної моделі (зона покриття, рельєфні особливості території, дендропланові показники, розрахункові параметри інфраструктури території, проектні параметри штучних водойм на території міста тощо). Слід уточнити, що для проектування рельєфу місцевості (це відбувається на першому етапі створенні 3D-моделі міста), на якій стоять міські квартали, використовуються як растрова цифрова модель рельєфу (регулярна сітка з рівними проміжками між комірками), так і триангуляційна нерегулярна сітка (TIN). Якщо нерівності земної поверхні надто складні, то саме TIN-проектуювання є найбільш вдалим інструментом відображення рельєфу, хоча воно складно піддається оновленню та потребує значних зусиль порівняно з простішим,

але менш точним – растрово-сітковим підходом. Крім того, важливо правильно зібрати і опрацювати наявні 2D-знімки поверхневих об’єктів. Тривимірне моделювання в середовищі “AutoCAD” [1] потребує спеціальної підготовки. Версія програми “AutoCAD LT” – спеціалізоване рішення для здійснення 2D-креслення. Версії “AutoCAD Civil 3D” та “AutoCAD Map 3D” [3] достатньо специфічні, трудомісткі і потребують спеціальної підготовки фахівців відповідного профілю. З-поміж конкретного програмного забезпечення, яке здатні використовувати місцеві органи влади та фахівці з регіону, це програма “Geomatica 10.2”, яка дозволяє здійснювати фотограмметричну обробку і ортотрансформування отриманих супутникових зображень території міста з використанням коефіцієнтів раціональних функцій (т.зв. RPC-поліномів) (1 етап); в результаті на основі ортотрансформованих зображень створюється фотокарта і формується цифрова топографічна карта – за допомогою спеціальної комп’ютерної програми “MapInfo Professional 10.0” (2 етап); потім вже на основі створеної цифрової топографічної карти формується готова 3D-модель – з використанням комп’ютерної програми “MicroStation V8” (3 етап). Варто зазначити також, що 3D-моделювання дозволяє повністю виключити достатньо затратне по часу фізичне макетування території. На сьогоднішній день працівники регіональних туристичних департаментів часто використовують програму “Google ScetchUp”, проте вона занадто примітивна для вирішення конкретно-прикладних задач з управління туристичною інфраструктурою міст і дозволяє спрощено зображати окремі об’єкти, а не територію.

Список літературних джерел

1. Габидулин В.М. Трехмерное моделирование в AutoCAD / В.М. Габидулин. – М.: ДМК Пресс, 2014. – 282 с.
2. Дуцяк І.З. Методологічні аспекти аналізу ресурсів міського туризму / І.З. Дуцяк, А.А. Терехух // Наук. вісн. Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Економіка і менеджмент. – 2015. – Вип. 13. – С. 144-147.
3. Програмное обеспечение для картографии и создания карт ГИС на базе моделей [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.autodesk.ru/products/autocad-map-3d/overview>